

Bilmecelerin Okul Öncesi Eğitim Kademesinde Kullanım Alanlarının İncelenmesi

Nazmiye ÖZGÜL¹

Öz

Yazılı ve sözlü anonim halk edebiyatları arasında bilmeceler önemli bir yere sahiptir. Anonim halk edebiyatlarının çeşitliliği büyük ve köklü kültürlerde olduğu görülmektedir. Türk kültürü de büyük ve köklü bir yapıyla geçmişten günümüze kadar genişleyerek gelmiştir. Bilmeceler, Türk halklarının farklı bölgelerinde asırlar boyunca özlerini koruyarak kültür birikiminin günümüze kadar gelmesine katkı sağlamaktadır. Türk dünyasında bilmeceler, Türk dilli halklarda farklı adlarla var olup canlılığını günümüze kadar koruyabilmiştir. Bilmeceler bir milletin kültürünün yanı sıra, o milletin eğitiminin ve toplumun hayata bakışını da yansıtmaktadır. Bu çalışmanın amacı, bilmecelerin okul öncesi eğitiminde kullanım alanlarını ve çocukların gelişimine olan katkısını belirlemektir. Okul öncesi dönem, kültürel değerlerin özümsemiği, dil ve bilişsel gelişimin desteklediği en uygun zaman aralığı olarak görülmektedir. Gelişen ve sürekli değişim içinde olan bilmece sorma geleneği okul öncesi eğitimde Türkçe dil etkinlikleri kapsamında verilmektedir. Bu bağlamda okul öncesi eğitim kademesinde bilmecelerin kullanım alanlarının incelenmesi, öğrencilerin Türkçe dil etkinlikleri kapsamında beceri geliştirmesine destek vermesi bakımından önem taşımaktadır. Bu çalışmada bilmeceler değerlendirilmiştir. Bu hususta yapılan analizde incelenen yıllık plan, kitaplar, lisansüstü tez çalışmaları, bilimsel makaleler ve eğitim programları gibi kaynaklarda bilmecelere yer verildiği ve bilmecelerin özellikle bilişsel gelişim ve dil gelişimi alanlarını desteklediği tespit edilmiştir. Bu gelişim alanlarında ise bilmecelerin okul öncesi dönemde çocukların konuşma becerisini, yaratıcı düşünme becerisini, problem sorma ve çözme becerisini olumlu yönde desteklediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bilmece, Erken Çocukluk, Okul Öncesi Eğitim.

Atif için: / Please Cite As:

Özgül, N. (2024). Bilmecelerin okul öncesi eğitim kademesinde kullanım alanlarının incelenmesi. *Journal of Turkic Civilization Studies*, 5(1), 129-152.

Geliş Tarihi / Received Date: 25.04.2024

Kabul Tarihi / Accepted Date: 31.05.2024

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri ABD, nar_nazmiye@hotmail.com

Examining the Usage Areas of Riddles in Preschool Education Level

Abstract

Riddles hold an important place among anonymous written and oral folklore. Anonymous folk literature is observed in highly diverse and ancient cultures. Turkish culture has expanded from past to present in a great and deep-rooted way. Riddles have contributed to the preservation and transmission of cultural heritage across different regions of Turkic peoples for centuries. Riddles in Turkic world have managed to maintain their vitality up to the present day while existing under different names amongst Turkic-speaking communities. Riddles reflect not only a nation's culture but also its education system and society's outlook on life. The purpose of this study to determine the determine the areas of usage of riddles in preschool education and their contribution to children's development. The preschool period is considered as the most suitable time frame where cultural values are internalized and language and cognitive development is supported. The evolving and constantly changing tradition of posing riddles is presented within the scope of Turkish language activities in preschool education. In this context, examining the use of riddles at the preschool education is important in terms of supporting students' skill development within the framework of Turkish language activities. In this study, riddles were evaluated. It was determined by examination of resources such as annual plans, books, postgraduate theses, scientific articles, and educational programs in the scope of the analysis that riddles are included in the resources and that they particularly support cognitive and language development areas. It was concluded that in these areas of development, riddles positively support children's speaking skills, creative thinking skills, problem-posing, and problem-solving skills during the preschool period.

Keywords: Riddle, Early childhood, Preschool Education.

GİRİŞ

Erken çocukluk dönemini kapsayan okul öncesi dönem çocukların yaşam sürecini etkileyecek temellerin atıldığı bir zaman aralığıdır (İnan, 2011: 4) Bu dönemde bireyin yaşamının yapı taşları oluşturulur ve bireyin öğrenme hızı oldukça yüksektir. Bu yaş grubundaki çocukların genel gelişim özellikleri benzerdir, ancak her bir çocuğun bireysel farklılıkları göz önünde bulundurulmalıdır. Okul öncesi eğitimin bazı temel ilkeleri bulunmaktadır. Bu ilkeler; çocuğun bireysel farklılıklarına ve ihtiyaçlarına uygun olmalı, dil, sosyal-duygusal, bilişsel ve psikomotor gelişimini desteklemeli ve öz bakım becerilerini geliştirmelidir. Okul öncesi eğitim kurumları, çocukların ihtiyaçlarına uygun eğitim ortamları sağlamak için demokratik yaklaşımlar benimsemelidir. Uygulanacak etkinlikler, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına ve çevrenin imkanlarına göre planlanmalıdır. Eğitim sürecinde, çocuğun hazır bulunuşluğu göz önünde bulundurularak, öğrenme deneyimleri sunulmalıdır. Ayrıca, çocukların Türkçeyi doğru ve etkili bir şekilde kullanmaları teşvik

edilmelidir. Verilen eğitimle birlikte, çocukların iş birliği, sevgi, saygı, sorumluluk, dayanışma, yardımlaşma, paylaşma ve hoşgörü gibi sosyal becerileri geliştirilmesi hedeflenmelidir. Çocuğun, kendisine ve çevresine saygı ve güven duyması sağlanarak öz denetim becerileri kazandırılmalıdır. Okul öncesi dönemde en uygun öğrenme yöntemi oyun temellidir, bu nedenle etkinlikler oyun odaklı olmalıdır. İletişimde, çocukların kişiliklerini zedelemeyecek şekilde, baskı ve kısıtlamalardan kaçınılmalıdır. Bağımsız davranan çocuklar desteklenmeli ve gerektiğinde yetişkin rehberliği ve güven sağlanmalıdır. Çocukların duygularını tanımalarına yardımcı olunmalı ve eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, hayal kurma, iletişim kurma ve duygularını açıkça ifade etme gibi becerileri geliştirmeye yönelik destek sağlanmalıdır (Aral vd., 2000b: 7; MEB, 2013: 9)

Okul öncesi eğitim programında dil gelişimiyle ilgili kazanımlar arasında bilmecelerin dil gelişimine olan katkısını açıkça ortaya koyan ifadeler yer almaktadır. Bu kazanımlara örnek olarak: "Sözcük dağarcığını geliştir" ve "Zıt anlamlı, eş anlamlı ve eş sesli sözcüklerin farklı anlamları ifade edebileceğini anlaması için uyaklar, kısa şiirler, bilmeceler, öyküler ve mizahlardan faydalanılabilir." Verilebilir. Ayrıca, Türkçe dil etkinliklerinde bilmecelerin kullanılmasının, çocukların doğru ve akıcı konuşma becerilerini desteklediği vurgulanmıştır (MEB, 2013).

Okul öncesi eğitimde bilmecelerin kullanımı, çocukların dil gelişimlerini desteklemek amacıyla bilmece etkinliklerinin eğitim programına dahil edilmesi önerilmektedir. Bilmecelerin yapısal olarak dikkat çekici ve ilgi uyandırıcı özelliklere sahip olması, çocukların dil ve bilişsel gelişimlerini destekleyerek çocukların bilişsel ve dil gelişimlerine önemli katkılar sağlamaktadır (Sincar & Uygungoz, 2023: 47). Bu yaş grubundaki çocuklar, bilmeceler aracılığıyla problem çözme, eleştirel düşünme ve mantıksal akıl yürütme becerilerini geliştirebilirler. Bilmeceler, çocukların dikkatini çeken ve onların doğal merak duygusunu harekete geçiren eğlenceli ve interaktif öğrenme araçlarıdır. Araştırmalar, bilmecelerin çocukların kelime dağarcığını zenginleştirdiğini, dil becerilerini güçlendirdiğini ve sosyal etkileşimlerini artırdığını göstermektedir (Yılmaz, 2005). Ayrıca, bilmeceler aracılığıyla çocuklar, sabır ve dikkat gerektiren görevlerde daha başarılı olmayı öğrenirler. Bu nedenle, okul öncesi eğitimde bilmecelerin düzenli olarak kullanılması, çocukların akademik ve sosyal becerilerinin temellerini güçlendirmek için etkili bir yöntem olarak değerlendirilmektedir.

Bilmeceler, kültürümüzde önemli bir yer tutmakla birlikte, eğitim açısından da büyük bir değere sahiptir. Eğitimsel açıdan zengin bir içeriğe sahip olan bilmeceler, çocukların problem çözme becerilerini eğlenceli bir şekilde geliştirmelerine olanak tanımakta ve ipuçlarına dayanarak doğru

Bilmecelerin Okul Öncesi Eğitim Kademesinde Kullanım Alanlarının İncelenmesi

tahminlerde bulunmalarını sağlamaktadır. Eğitimsel anlamda bilmeceler, çocukların gelişiminde çok yönlü etkilere sahip olup, özellikle erken yaş gruplarından itibaren öğrencilere kazandırılması gereken temel beceriler arasında önemli bir yere sahiptir (Alptekin, 2022: 3).

Çocukluk dönemi olan 0-6 yaş, bedensel, zihinsel ve duygusal yönden gelişmeye en açık yaş aralığıdır. Çocuğun kendisini daha iyi tanıyabilmesi, kendisini yaşadığı toplumdan biri olarak görebilmesi ve toplumun tüm değerlerini kazanabilmesi için ona yardımcı olabilecek en doğal kaynaklardan biri çocuk edebiyatı türleridir. Bilmeceler çocukların sosyal, dil, bilişsel gelişimini destekleyen edebi türlerden biri olarak görülür. Bilmeceler oluştuğu kültürlerde insanların merak ve düşünme becerisinden dolayı oluşup ve edebi türler arasında yerini almıştır. Bilmeceler herhangi bir halkın düşünce dünyasını ortak değerlerini ve kültür mirasını ifade etmektedir (Azar, 2013: 52). Bilmece zamanla toplumların sözlü kültürünün nesilden nesile aktarılmasına vesile olup toplumlar için bir kültür aracı görevi görmüştür.

Literatürde bilmecenin tanımına ilişkin çeşitli açıklamalar yer almaktadır. Türk Dil Kurumuna göre "bilmece" kavramı, "Bir şeyin adını anmadan niteliklerini üstü kapalı söyleyerek o şeyin ne olduğunu bulmayı dinleyene veya okuyana bırakan oyun, muamma" olarak tanımlanmıştır (TDK, 2014). Öztürk'e göre bilmece, bir nesnenin veya kavramın özgün özelliklerini gizleyerek, karşıdaki kişinin dikkatini çekmeye ve onun zihinsel çaba harcamasına teşvik etmeye dayanan bir mantık ürünüdür. Bu tür sorular, karşı tarafın ilgisini çekerek düşünce süreçlerini harekete geçirir ve çözümü bulmak için yaratıcı ve ciddi bir zihinsel çaba gerektirir (Öztürk, 1985: 292). Elçin'e göre bilmece, tabiat unsurları, canlılar, eşyalar, akıl, zekâ, güzellik gibi soyut kavramlar ile dini temaları içeren ve bu unsurlar arasındaki yakın-uzak ilişkileri, çağrışımları kullanarak düşünce, muhakeme ve dikkati harekete geçirerek çözüme ulaşmayı amaçlayan kalıplaşmış ifadelerdir (Elçin, 1983:1). Türkyılmaz'a göre ise bilmeceye ilişkin şu açıklamalarda bulunmuştur; genellikle geleneksel zaman ve mekânlarda çeşitli fonksiyonlar üstlenen, muhatabın dikkatini çekerek karşılığını bulundurmaya amaçlayan ve cevabı genellikle tek kelime olan, manzum veya mensur bir yapı içerisine yerleştirilmiş sorulardır (Türkyılmaz, 2007: 22). Bu sorular, sorulan nesne, kavram veya konuya ilişkin özellikleri içinde barındırır ve genellikle toplumun önceden kabul ettiği kalıplaşmış ifadelerden oluşur. Geleneksel bilmece soruları, genellikle şiirsel bir ifadeye sahiptir ve geleneği bilenler tarafından anlaşıldığı halde soru cümlesi içermez (Türkyılmaz, 2007: 22). Bilmeceler üzerine Türkiye'de ve Türk dilli halklarda birçok çalışma yapılmıştır. Bunlar arasında G. Aslanov, Kazan halk bilmecelerini; M. Geldiev, Aşkabat halk masallarını; Huloflu, Azerbaycan tapmacalarını ve İsmail Arif ise Semerkant yöresi tapışmaklarını 20. yüzyılın başlarında derleyip yayınlamışlardır.

Türkiye'de ise bilmece üzerine yapılan çalışmalar Cumhuriyet döneminde artmış, H. İhsan, Ş. Elçin, N. Tezel, A. Çelebioğlu, Y. Z. Öksüz, P. N. Boratav, İ. Başgöz, A. Tietze ve S. Sakaoğlu gibi araştırmacılar bu konuda önemli çalışmalar ortaya koymuşlardır (Öztürk 1985: 295-296). İ. Başgöz tarafından hazırlanan "Türk Bilmeceleri I-II" (1993) adlı kitabının incelendiğinde, Türk bilmeceleri hakkında yazılmış en detaylı kitap olduğu görülmektedir. Türk dilli halkların ortak mirası olan Kaşgarlı Mahmut'a ait "Dîvânu Lugâti't-Türk" adlı eserde, bilmeceyle ilgili ilk yazılı kayıtlara rastlanmıştır (geniş bilgi için bk. Kaşgarlı Mahmut 1998, C. I: 502). Türk tarihinin gene ortak mirası olan XIV. yüzyılda yazılan ve Kıpçak Türklerine ait olan "Codex Cumanicus" adlı eserde bilmecelere ait örnekler görülmektedir (Argunşah, 2015: 325).

İlk başta eğlenme maksadıyla ortaya çıkan bilmeceler, insanların yaşadıkları zaman dilimine ve çevreye yönelik yaratıcılıklarını ortaya koymalarını sağlamıştır. Sadece eğlendirici olmanın ötesinde, düşünme ve sorgulama becerilerini geliştirmeye yönelik iyi bir araç haline gelmiştir. Bu nedenle, bilmeceler günümüzde bile hem eğlenceli bir aktivite hem de öğretici bir araç olarak varlığını sürdürmektedir (İçel, 2010: 70). Bilmeceler, dilin kullanımında çeşitli söz sanatlarını barındıran ve genellikle tek cevaplı olmasına rağmen bazen çoklu cevapları olan özgün bir edebi tür olarak bilinir (Kılıçarslan, 2015: 132) İ. Başgöz' ün "Türk Bilmeceleri" eserinde bu zenginliği görmek mümkündür. Kimi bilmecelerde soru kelimesi açıkça kullanılırken, bazılarında soru cümlecisi farklı biçimlerde ortaya çıkar. Bu durum, dilin farklı kullanım stillerini anlama ve çeşitlilikle baş etme becerisini geliştirir. Okul öncesinde bilmeceler en sade haliyle kullanılır. Çünkü okul öncesindeki bilmece sorma süreci, düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirmeye yönelik bir süreçtir. Değişik kültürlerde bilmeceler bulunmakla birlikte, büyük ve köklü kültürler zamanla bu geleneği geliştiren teknoloji ve değişen sosyal koşullara adapte ederek sürdürmüşlerdir. Bilmeceler, geleneksel bir edebi tür olmanın ötesinde, dilin ve düşünce yapısının evrimine de tanıklık eden önemli bir unsur olarak da görülebilir.

Literatür taramasına dayalı olarak derleme çalışması olan bu araştırmada Türkçe dil etkinliklerinden bilmecenin kullanım alanlarını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma amacına yönelik olarak yazılı materyaller olan bilmece kitapları, lisansüstü tezler, makale, Milli Eğitim okulöncesi etkinlik kitapları, eğitim programları, planlar ve günlük akışlar değerlendirilmiştir.

Okul Öncesi Eğitim ve Önemi

Okul öncesi eğitim kademesi isteğe bağlı olarak zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş 36-72 ay grubundaki çocukların eğitimini kapsar. Okul öncesi eğitim kurumları, ilköğretim bünyesindeki anasınıfları, bağımsız anaokulları ve özel anaokulları ve kreşler bünyesinde eğitim vermektedirler.

Bilmecelerin Okul Öncesi Eğitim Kademesinde Kullanım Alanlarının İncelenmesi

Bu kurumlarda Geleceğin öğrencilerinin 21. Yüzyılda gelecek nesillerin kaliteli bir yaşam sürdürüp zorlukları aşabilmeleri için, okul öncesi dönemde sağlam bir temel eğitim almaları gerekmektedir (Güler 2021: 238). Okul öncesi eğitiminin amaç ve görevleri, millî eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak; Çocukların beden, zihin ve duyu gelişimlerini desteklemek ve iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamak. Toplumsal hayata uyum sağlamalarını desteklemek. Onları ilkokula hazırlamak. Şartları elverişsiz olan çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı sunmak. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktadır (MEB, 2024). Bununla birlikte Güncellenen 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı, öğrenen odaklı tasarımlar yerine çocuk odaklı bir yaklaşımı benimseyerek ilerlemeci felsefeden esinlenmektedir (MEB, 2024). Bu program, süreç modeline dayanarak yapılandırılmıştır ve 21. yüzyılın birey modelinin geliştirilmesine odaklanmaktadır (MEB, 2024). Bu çerçeve, problem çözme, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, merak, araştırma, iş birliği, empati, iletişim becerileri ve prososyal becerilere sahip, sorumluluk sahibi, hayal gücünü kullanan ve üreten bireylerin yetişmesine hizmet etmektedir (MEB, 2024). Günümüz ihtiyaçlarına uygun eğitim programları, sadece bilgi sunmaktan çok etkili öğrenmeyi esas alıp bu anlayışı benimseyen okul öncesi eğitim programı, bireysel farklılıkları göz önünde bulundurur ve çocukları öğrenme sürecinin aktif katılımcıları olarak görür (MEB, 2024). Program, çocukların ilgi, ihtiyaç, yetenek ve özelliklerine uygun kazanımlar içerirken farklı öğretim yöntemleri ve tekniklerinin kullanımına olanak tanıyıp sınıf dışı açık hava etkinlikleri ile yaparak yaşararak öğrenme daha fazla önemsenmiştir (MEB, 2024). Ayrıca, öğretmenin rehberlik rolünü vurgular ve demokratik bir eğitim ortamını teşvik eder. Bu doğrultuda esnek bir yapıda hazırlanmıştır. Bu yaklaşım, geleceğin gereksinimlerine uygun olarak eğitim sunmayı hedefler (MEB, 2024). Okul öncesi kurumlarına devam eden çocuklar zengin öğrenme ortamlarına sahip olmakla tüm gelişim alanları birbirini destekleyerek üst seviyede gelişir. Özgür öğrenme ortamlarında bilişsel gelişim hızlı gelişim gösterir. Bununla birlikte çocuklar kendini rahat ifade edebilen özgüveni yüksek bireyler olarak yetişirler (Yörükoğlu, 2002: 51). Okul öncesi dönemde edinilen davranışlar bireyin yetişkinlikteki tutum ve davranışlarının büyük bir kısmını oluşturur (Yavuzer, 2004: 9).

Bilmeceler ve Gelişim Alanları

Motor Gelişim

Bilmeceler her ne kadar yazılı ve sözlü edebiyat ürünü olsa da günümüz eğitim yöntem ve tekniklerinde materyal kullanımında bilmecelerden yararlanılmaktadır. Örneğin bilmeceler dijital oyunlar arasında yerini almıştır (İlgaz & Abay, 2020:5) Dijital oyunlarda çocuklar bilişsel gelişimin yanında

ince kaslarını ve el göz koordinasyonu gerektiren kazanımları yaparlar. Dijital materyallerle yapılan etkinliklerde bilmeceler öğrencilerin bilişsel gelişmelerinin yanı sıra psikomotor becerilerini de gelişmesine katkı sağlamaktadır. Motor gelişim, fiziksel büyümeyle ilişkilidir ve aynı zamanda düşünsel süreçleri de içerir. Bu bağlamda, bedensel uyum ile zihinsel yetenekler deki uyum önemlidir. Bu nedenle, motor becerilerin gelişimi, bedensel ve zihinsel kapasitelerin birleşimiyle şekillenir (Guillaume, 1999; Akın, 2006; Coşkun, 2010). Okul öncesi dönemde, çocukların hareket ve kas gelişmelerini için eğitim ortamlarının uygun fiziksel etkinliklerle programlanması uygun olacağı düşünülebilir (MEB, 2015:2).

Sosyal Duygusal Gelişim

Bilmeceler yazılı olarak bireysel düzeyde etki edebileceği gibi sözel kullanımı ile en az iki kişilik soru cevap etkinliği olarak uygulanabilmektedir. Okul öncesi öğretmeninin bilmece sormada kullandığı sade dil, güzel bir ses tonu ve samimi mimikler kullanıldığında çocukta kendiliğinden bir iletişim başlar. Bu da çocukta bir sosyalleşmenin içine girdiğini gösterir. Çocuklar, çevrelerindeki yetişkinlerin sözlerini, davranışlarını ve mimiklerini dikkatlice gözlemleyerek, bu gözlemleri zihinlerinde depolarlar ve daha sonra bu davranışları taklit ederek iletişim becerilerini geliştirmeye başlarlar. Erken yaşta deneyimlerle öğrenmeye başlamaları, dil ve iletişim yeteneklerini hızla geliştirmelerine katkıda bulunur. Bu süreç, çocuğun etrafındaki yetişkinler ve diğer çocuklarla duygularını ve düşüncelerini paylaşarak ve ifade ederek sağlıklı bir iletişim kurmasına olanak sağlar. Bu şekilde, çocuklar sosyal etkileşimleri yoluyla iletişim becerilerini pekiştirirken, çevreleriyle sağlıklı ilişkiler geliştirme fırsatı bulurlar. Sosyal yetenekler, bireylerin diğer insanlarla ve çevreleriyle olumlu etkileşim içeren çeşitli davranışları içerir. Empati gösterme, grup etkinliklerine aktif katılım, cömertlik, yardımseverlik, iletişim becerileri geliştirme, müzakere etme ve problem çözme gibi yetenekler, sosyal becerilerin çeşitli yönlerini oluşturur (Lynch vd., 2010). Bu beceriler, çocukta sınıf içinde ve sosyal ilişkilerini güçlendirirken aynı zamanda toplumsal uyumu da artırır.

Bilişsel Gelişim

Çocukların bilişsel gelişimi, onların yaşam boyunca karşılaştıkları zorluklarla başa çıkma ve hayatları boyunca öğrenme süreçlerini sürdürme becerilerini etkiler. Bu nedenle, çocukların sağlıklı bilişsel gelişimi, onların genel yaşam başarısı ve mutluluğu için önemlidir. Bilişsel gelişim, bireyin evreni kavramasında ve öğrenme yolculuğunda nesnel ve sosyal çevresiyle alakalı verileri elde etmesini ve bu bilgileri işlemesini mümkün kılan tüm aşamaları içermektedir (Ulusoy, 1997:3). Zihinsel süreçler birbirleriyle etkileşerek gelişir ve birbirlerini tamamlarlar. Bu gelişimde hiyerarşik bir

dizilim söz konusudur ve her çocuk bu gelişimsel sırayı takip eder. Her evre, bir sonraki aşamanın temelini oluşturur. Bilişsel gelişim, insanın zihinsel kapasitesini genişleten, idrak etme, hafıza, mantık yürütme, öğrenme süreçleri, betimleme kabiliyeti, kavram oluşturma, problem çözme becerileri ve akıl yürütme gibi çeşitli bilişsel özelliklerin karmaşık bir biçimde gelişimini içeren derinlemesine bir süreçtir. Bu süreç, bireyin zihinsel yeteneklerinin olgunlaşmasını içerir, yaşam boyu devam eder ve çevresel etkileşimlerden önemli ölçüde etkilenir (Çapri & Çelikkaleli, 2005: 49). Bilmeceler, sorulan kişide bilinçli bir belirsizlik yaratarak, cevap bulma sürecinde bireylerin bilişsel yeteneklerini değerlendirmek ve eğlence sağlamak amacıyla tasarlanmış sorulardır (Abrahams vd., 2007:119). Çocukların düşünme becerilerini harekete geçirerek, bilişsel gelişimlerini ve yaratıcılıklarını güçlendirir.

Çocukların bilişsel gelişimlerine katkı sağlayan bilmeceler, çocukların duyduklarını anlamlandırmalarına, kavramlar arasında anlamsal bağlantılar kurmalarına ve çağrışım ve benzerliklerden yola çıkarak özgün düşünceler geliştirmelerine olanak tanır (Önür, 2012: 44). Okul öncesi planlarında kullanılan bilmeceler okul öncesindeki bilişsel kazanımlar dikkate alınarak ve çocukların yaş ve gelişim seviyelerine dikkat edilerek planlara dahil edilir.

Dil Gelişimi

Okul öncesi dönemde tüm alanlarda gelişim, hızlı, birbirine paralel ve birbirini destekleyerek devam etmektedir. Dil gelişimi üzerine çeşitli görüşler bulunmaktadır. Psiko-linguistik Görüş, çocukların dil kurallarını doğuştan uygulamaya eğilimli olduklarını savunurken, Davranışçı Görüş, çocukların sözel davranışlarının ödüllendirilerek öğrenildiğini iddia eder. Anlamsal-Bilişsel Görüş, çocukların duygusal deneyimlerinden yola çıkarak dil öğrendiklerini belirtir (Dönmez & Ari, 1987: 37). Dil gelişimi fiziksel, bilişsel ve sosyal faktörlerin birbirleriyle etkileşimleri ile oluşan bir süreç görülür. Okul öncesi çocuklar için dinleme, dil gelişiminin ve bilişsel gelişimin en temel gereksinimi olarak görülür. Anlama ve anlatma becerileri birbiriyle bağlantılıdır Okulöncesi dönemde yapılan eğitsel etkinliklerinin çoğunluğu dinlemeye dayanmaktadır (Köse & Bartan, 2021: 526). Bilmeceler karşılıklı konuşma ve dinleme gerektiren bir edebi tür olması nedeniyle Türkçe dil etkinlikleri kapsamında hazırlanan okul öncesi programlarında yer verilmiştir (MEB, 2024: 97). Okul öncesi çocuklarında İfade edici dil becerilerinin kazandırılmasında diğer çocuk edebi türleri gibi bilmecelerde yer almıştır (Milli Eğitim Bakanlığı Okul öncesi Eğitim Programı, 2024: 47). Okul öncesi eğitimde dil gelişimini destekleyen önemli bir unsur olarak Türkçe dil etkinlikleri de yer almaktadır. Türkçe dil etkinlikleri çerçevesinde, çocukların dil becerilerini geliştirmeye yönelik bir dizi aktivite planlanabilir. Bu

aktiviteler arasında, nitelikli görseller veya çocuk kitapları kullanarak hikaye oluşturma, grup halinde hikaye okuma ve dinleme, sırayla ifade etme, eksik kalan hikaye parçalarını tamamlama, farklı sözcük türlerini ve ekleri doğru bir biçimde kullanma, çocuk dostu terimlerle sözcüklerin anlamlarını bağlam içinde çalışma, parmak oyunları, bilmece ve tekerlemeleri okuma gibi etkinlikler yer alabilir. Bunların yanı sıra, drama ve erken okuryazarlık etkinlikleri gibi Türkçe etkinliklerini destekleyen aktiviteler de entegre edilerek uygulanabilir. Bu yaklaşım, çocukların dil becerilerini etkili bir şekilde geliştirmelerine yardımcı olabilir (MEB, 2024: 94).

Bilmecelerin Eğitimdeki Yeri

Özellikle internetin hayatımıza girmesiyle birlikte teknoloji ve teknolojik aletlerdeki hızlı gelişim, yaşam biçimlerinin farklılaşmasına, hızlı şehirleşme ve modernleşme arzusuna, sosyal ortamların niteliğinin değişmesine ve teknoloji ile bireyselleşmenin öne çıkmasına neden olmuştur. Bu değişimler, dünya genelinde insan ilişkilerini etkilerken, tüm yaş gruplarının ilgi alanlarını ve zevklerini de dönüştürmüştür. Günümüzde insanlar büyük bir kısmını sosyal medyada geçirip günlük işlerini çoğunlukla internet üzerinden gerçekleştirmektedirler (Yangıl & Kerimoğlu, 2014: 342). Eğitim, dönemin şartlarına uygun bir şekilde bireyleri yaşamın gereksinimlerine hazırlama amacını taşımaktadır. Bu amaçlara ulaşmak için günümüzde eğitim kademelerinde, özellikle ahlaki değerleri koruyarak, edebi türlere daha fazla yer verilmektedir. Masal, tekerleme, bilmece gibi edebi türler, özellikle ahlaki değerlerin aktarılmasında etkili bir rol oynamaktadır. Bilmeceler, kültür aktarımında ve yeni bilgi öğretiminde eğitimin her kademesinde kullanılabilen etkili bir edebi türdür. Günümüzde, hızlı değişim ve gelişimlere rağmen bilmeceler, eski önemini kaybetmemiş ve eğitimde günümüz şartlarına uygun yöntem ve tekniklerle okul öncesinden başlayarak kullanılmaktadır.

Okul Öncesi Eğitimde Bilmece

Okul öncesi dönem insan gelişiminin en önemli dönemine gelen bu yaş aralığında. Okul öncesi eğitim; isteğe bağlı olarak zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş 36–69 ay grubundaki çocukların eğitimini kapsar. Okul öncesi eğitiminin amaç ve görevleri, millî eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak; Çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak, onları ilkokula hazırlamak, Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak, Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır (MEB Okul Öncesi Eğitimi Programı, 2013). Okul öncesi çocukları eğitime ve öğretime teşvik etmenin etkili yolu oyunlaştırmaktır. Bu dönemde çocuklar, oyun yoluyla öğrenmeyi etkili buldukları için sıkılmadan eğlenceli bir şekilde öğrenirler. Ayrıca, oyunlar sayesinde toplumsal kuralları doğal bir ortamda öğrenirler. Okul öncesi eğitim

Bilmecelerin Okul Öncesi Eğitim Kademesinde Kullanım Alanlarının İncelenmesi

sürecinde çocuklar, ilköğretime hazırlanırken paylaşma, iş birliği yapma, sosyalleşme, birlikte yaşama ve çalışma gibi beceriler kazanırlar. Arkadaşlarıyla yaşanan çatışmaları çözme, ilişki sorunlarını ele alma, kendini koruma ve diğer çocukların haklarına saygı gösterme gibi konularda da deneyim kazanırlar. Tüm bu beceriler, çocukların hayatları boyunca karşılaşılabilecekleri sorunlara çözüm bulmalarına yardımcı olur ve problem çözme yeteneklerini geliştirir. Çocuklar, sosyal ve duygusal olarak güçlü hissettiklerinde, kararlarını kendilerinin verebileceğini kavradıklarında ve olası sorunları aşma becerilerini geliştirdiklerinde özgüvenlerini artırır. Özgüveni gelişmiş bir çocuk, kendini sınıf ve toplum içinde önemli, değerli, yetenekli ve başarılı hisseder. Bilmeceler, çocukların dil becerilerini geliştirmekte, duygu ve hayal dünyalarını zenginleştirmede ve problem çözme yeteneklerini kazanmalarında önemli bir rol oynar. Bilmeceler, çocuklara soru sorma ve cevaplama alışkanlığı kazandırarak sosyalleşmelerine katkı sağlar. Bilmeceleri cevaplamak, çocukların düşünme becerilerini geliştirir ve verilen ipuçlarından yola çıkarak sonuca ulaşmaya çalışmalarını teşvik eder. Okul öncesi dönemde bilmeceler, "Türkçe Dil Etkinliği" kapsamında hikâye öncesi etkinliklerde kullanılır. Bu etkinlikler arasında grup sohbeti, bilmece, parmak oyunu, tekerleme ve şiir bulunur. Türkçe dil etkinlikleri, çocukların tüm gelişim alanlarını destekler. Okul öncesi eğitim kurumlarında günlük akış içinde yer alan bu etkinlikler, çocukların sözcük dağarcıklarını geliştirmelerine, yeni öğrendikleri kelimeleri doğru ve etkili bir şekilde kullanmalarına, düşüncelerini ifade edebilmelerine olanak tanır.

Okulöncesi Çocuklara Yönetilen Bilmecelerin Özellikleri

Eğitim sürecinin etkili bir şekilde planlanması için Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından önerilen yönergeler doğrultusunda Öğretmenlerin çalışmalarını aylık dönemler ve günlük planlar halinde planlaması önerilir. Bu plan, öğretmenin çalıştığı çocuk grubunun gelişimini desteklemek amacıyla belirlenen kazanımlar, göstergeler, kavramlar, alan gezileri, özel gün ve haftalar, aile katılımı ve değerlendirme süreçlerini içermektedir (MEB Okul Öncesi Eğitim Programı, 2013: 5). Aylık planın yanı sıra, günlük eğitim akışı da önemli bir planlama aracıdır. Bu akış, öğretmenin her gün yapacağı çalışmaları düzenli bir şekilde içermekte olup, güne başlama zamanı, oyun zamanı, etkinlik zamanı, günü değerlendirme zamanı, beslenme ve dinlenme gibi rutin etkinlikleri kapsamaktadır (MEB Okul Öncesi Eğitim Programı, 2013: 50). Bu planlar, öğretmenin öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına ve gelişim seviyelerine uygun etkinlikler düzenlemesine yardımcı olur. Ayrıca, aile katılımı ve değerlendirme süreçleri aracılığıyla öğrencilerin ilerlemesini takip etme ve destekleme imkânı sağlar. Bu planlama süreçleri, eğitim ortamının kalitesini artırarak öğrencilerin sağlıklı bir şekilde gelişimine katkıda bulunmayı hedefler.

Aylık plan ve günlük plan oluşturulurken Bilmece seçiminde: çocukların yaş grupları göz önüne alınarak seçilmelidir. Bilmeceler, günlük akıştaki diğer etkinlikleri destekleyici nitelikte ve kazanımlara uygunluğu dikkate alınmalıdır. Bilmeceler, çocuğun yaşadığı bölge (şehir, köy, kasaba) ile ilişkilendirilmeli ve yerel bağlamda seçilmelidir. Açık ve sade dil kullanıp, sorular kısa ve tek cevaplı olmalıdır. Ses tonu ve vurguya dikkat edilip, Çocukların dikkatini çekmek ve anlamalarını sağlamak için duygusal bir ton kullanılmalıdır. Çocukların Katılımını sağlamak için, Sorular birkaç kez tekrarlanmalı ve çocuklar da soru sorma sürecine dâhil edilmelidir. Önceden veya yeni öğrenilen bilmeceler belirli aralıklarla tekrar edilip pekiştirilmelidir. Bilmeceler, çocuklarda ilgi ve merak uyandırmalıdır. Kaynaştırma eğitimi alan çocuklar da sürece dâhil edilip ve onların engeline uygun bilmecelere yer verilmelidir. Bu yönergeleri takip ederek bilmecelerin çocukların eğitimine daha etkili bir şekilde katkı sağlaması mümkün olacaktır (MEB, 2014).

Okul Öncesi Eğitimde Bilmecelerde Yer Alan Kavramalar

Kavramlar, zihnin yapı taşlarıdır. Zihinsel işlevlerin çoğunun gerçekleşmesi için bu yapı taşları kullanılır. Özellikle 4-6 yaş arası kavram öğreniminin hız aldığı döneme denk gelir (Balat, 2003: 16). Yetişkin bireyler çevrelerini, konuşarak, okuyarak, gözlemleyerek öğrenirler. Okul öncesi çocuğu bu dönemde etrafında olup bitenleri oyun yoluyla keşfeder, bilmecelerde bir zeka oyunu olması sebebi ile kavram öğretiminde kullanılan bir edebi türdür. Günlük planlarda kazandırılmak istenen beceri, kazanım ve kavram uyumlu olursa kavram öğretimi pekişir (Milli Eğitim Bakanlığı Okul öncesi Eğitim Programı, 2024: 111). Öğretilmek istenen kavramlar çocukları yaş gelişim düzeylerine uygun olarak seçilmesi kavram öğretiminde önemli bir faktör olarak gözüktür. Okul öncesi program da kazandırılmak istenen ana kavramlar, Renk, Boyut, Yön/Mekânda Konum, Sayı/Sayma, Duygu, Zaman, öğretme isterse kavram ekleyebilir. Okul öncesi Eğitim Programı, 2024: 150). Kavramlarla ilgili bilmece örnekleri: Kar: Kendisi şeker gibi, yakıyor biber gibi? (Başgöz, 1993: 303). Kar: Şekerden aktır, tadı yoktur (Başgöz, 1993: 304). Bulut: Havada uçar kanadı yok (Başgöz, 1993: 108). Gökkuşuğu: Gökte gördüm bir köprü, Rengi var yedi türlü. Ceviz: Dal ucunda, kilitli sandık (Başgöz, 1993: 120) Deniz: Gölgesi köpük yapar, içinde balık yaşar. Çam ağacı: Kıştan kaçmaz, yaprağı uçmaz. Polis: İyileri korur, kötülerini kovalarım. Gemi: Dumanı tüter, isterse gider, balık değildir, denizde yüzer. Mektup: Ne ağzı var ne dili konuşur insan gibi. Radyo: Sesi var canı yok konuşur ağzı (Başgöz, 1993: 470) Renk bilmecelerinde genelde benzetme yapılarak sorulur. Sarı: limonun rengi nedir? Mavi: hem denizin hem gökyüzünün rengi nedir? Kaplumbağa: Karşıdan gördüm bir taş yanına vardım dört ayak bir baş (Başgöz, 1993: 303). Karınca: Dam ardından kervan gider (Başgöz, 1993: 312). Kuş: Dalda durur, elde durmaz. Tarak: Dişi var ağzı yok. Dil: Fırın içinde kürek

(Başgöz, 1993: 172). Kalp: Ben giderim o gider, içimde tık tık eder. Özel gün ve haftalar (anneler günü, Hayvanlar Günü, yeşil ay haftası, kızıl ay haftası, yerli malı haftası, engelliler günü vb.) Anne: O doğurur, büyütür, elimden tutup büyütür. Değerler eğitimi (Bayrak, Atatürk, Vatan Sevgisi, yardımlaşma vb.). Atatürk: Düşmanı kovdu. Cumhuriyeti kurdu. Saat: Ben giderim o gider, kolumda tık tak eder. Birçok kavram da bilmecelerle verilebilir.

Okul Öncesinde Bilmecenin Önemi

Okul öncesi eğitimde gelişim alanları için belirlenen kazanımların gerçekleştirilmesinde bilmecelerin önemi Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan eğitim programlarında da vurgulanmıştır. Sözcük Dağarcığı Gelişimi: Çocuk, bilmeceler aracılığıyla yeni kelimeler öğrenir ve sözcük dağarcığını genişletir (MEB, 2024: 47). Merak Duygusu: Çocuklar yeni öğrendikleri bilmecelerdeki ilk defa duydukları sözcükleri fark eder ve çocukta merak duygusu uyandırır, bilmediği kelimelerin anlamlarını sorar (MEB, 2016). Örtülü Anlam Çözme: Bilmecelerdeki örtülü anlamları anlamaya çalışmak, çocuğun dil becerilerini geliştirir (MEB, 2016). Doğru Telaffuz: Yeni öğrenilen kelimeleri doğru bir şekilde telaffuz etmeyi öğrenir bu da dil gelişimine katkı sağlar (MEB, 2013: 47). Kelimeleri Kullanma Becerisi: Bilmecedeki kelimelerin günlük hayatta cümle içinde kullanılması, çocuğun iletişim becerilerini güçlendirir (MEB, 2013: 47). Dikkat ve Algı Gelişimi: Bilmeceler çözerken çocuk, dikkatini ve algısını kullanarak problem çözme becerilerini geliştirir (MEB, 2013: 118). Sosyal Gelişim: Bilmeceler, çocukların birbirleriyle iletişim kurmasını teşvik eder, grup içindeki sosyal becerilerini destekler (MEB, 2013: 105). Çocukların sözlü anlatım becerilerinin geliştiği ve grup içinde konuşmaya alıştıkları görülmektedir. Sözlü Anlatım Becerileri: Bilmeceler aracılığıyla çocuk, sözlü olarak düşüncelerini ifade etme ve anlatma becerilerini geliştirir (MEB, 2024: 9). Kavram Oluşumu ve İlişkiler: Bilmeceler, çocuğun kavram oluşumu ve ilişki kurma yeteneklerini güçlendirir (MEB, 2016). Yaratıcı Düşünme: Bilmeceler, çocukların yaratıcı düşünme yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olur (MEB, 2024: 47). Saygı ve İletişim: Konuşma ve dinleme eğitimi, çocuklara kendilerine ve çevrelerindekiilere saygı duymayı öğretir (MEB, 2016). Grup İçinde Güven: Sözel dil becerilerini etkin kullanan çocuklar, grup içinde kendilerini iyi ifade ederler ve sosyal yaşantılarında daha özgüvenli davranırlar (MEB, 2016). Duygu ve Düşünce İfade Etme: Çocuklar, duygu ve düşüncelerini bilmeceler aracılığıyla uygun şekilde ifade edebilme becerisi geliştirirler (MEB, 2016). Kitap Sevgisi: Bilmeceler, çocuklara eğlenceli bir şekilde dil kullanımını keşfettirerek kitap sevgisini kazandırır (MEB, 2024: 95).

Okul öncesinde eğitim de gelişim alanları birbirlerini destekleyerek devam eder. Bilmeceler de çocukların çok yönlü gelişimine olumlu bir katkı sağlar (MEB, 2024).

Okul Öncesinde Bilmecelerin Kullanım Alanları

Bilmeceler, çeşitli etkinliklerle sunulduğunda çocukların farklı becerilerini ve çeşitli gelişim alanlarını destekler.

Kitap merkezlerinde etkinlikler arası geçişler de kullanılmak üzere bilmece kartları bulunur (Tarkoçin ve Kadan, 2017: 149). Bu kartlar görsellerle hazırlanmıştır nedeni, çocuk henüz okuma becerisini kazanmamıştır. Hikâye Dinleme Öncesi veya Sonrasında: Bilmeceler, masal anlatma öncesinde dikkat toplama becerisini geliştirmeye yardımcı olur. Masalların içindeki bilmeceler, masalın sonunu belirleyen önemli unsurlardır (Öztürk, 2005: 1; Güneyle & Alışkan, 2016: 349).

Drama, temelde bir tür oyun biçimidir ve bu nedenle okul öncesi dönemdeki çocuklar, dramayı da oyunlar gibi düşünmektedirler. Çocuklar için drama, oyunla benzerlik gösteren ve onların hayal gücünü ve duygusal gelişimini destekleyen önemli bir etkinlik olarak kabul edilmektedir. (Ulutaş, 2011: 238). Çocuklardan birine bir görsel verilip, öğretmen çocuktan görselin özelliklerini anlatarak arkadaşlarının bilmecenin cevabını bulmasını sağlarlar. Örneğin, eline bir kedi resmi alan çocuk, kedinin özelliklerini drama yoluyla anlatarak arkadaşlarına cevabı buldurabilir. Drama etkinlikleri çocuğun birçok duyusuna hitap ederek dikkat süresini uzatabilir. Drama yoluyla bilmece sorulması, soru cevap ilişkisini daha iyi anlamada etkili olabilir. Eğitimde bireysel farklılıkların varlığı göz önünde bulundurulduğunda, çeşitli metin türlerinin kullanılması, çocukların ilgisini çekmek ve dil etkinliklerine olan sevgilerini artırmak açısından etkili olabilir. Bu doğrultuda, öğrencilerin öğrenme stillerine ve ilgi alanlarına uygun metinler sunularak dil becerilerini geliştirmeye yönelik daha başarılı ve verimli bir eğitim ortamı oluşturulabilir. (Güneyle, & Alışkan, 2016:350).

Fen-Deney Etkinliklerinde, Okul öncesi Öğretmenlerin fen etkinliğine hazırlık aşamasında çocukların ilgisini ve dikkatlerini çekmek için neler yaptıklarına yönelik görüşmelerde Türkçe Dil etkinliğinde kullanılan bilmece, tekerleme, sohbet ve konu anlatımından yararlandıklarını belirtmişlerdir. (Sığırtmaç & Özbek, 2011: 1054). Deney etkinlikleri sırasında malzemelerin bilmecelerle tanıtılması, çocukların merakını ve fikir yürütme becerilerini artırır. Canlıların yaşam döngüsü gibi konularda bilmeceler kullanarak çocuklara bilgi aktarma, fen eğitimini daha ilgi çekici hale getirir. Çocuk edebiyatı eserleri arasında yer alan resimli hikâye kitapları, çocuk dergileri, bilmeceler, şiirler ve parmak oyunları incelendiğinde, temaların genellikle fen

Bilmecelerin Okul Öncesi Eğitim Kademesinde Kullanım Alanlarının İncelenmesi

ve fenle ilgili konular etrafında şekillendiği görülmektedir. Bu durum, fen eğitiminde çocuk edebiyatı ürünlerinden etkin bir şekilde yararlanılmasına olanak tanımaktadır (Balat, 2013: 328). Bu edebi eserler, çocukların bilimsel kavramlara olan ilgisini artırmak ve onların öğrenme süreçlerini desteklemek için kullanılmaktadır.

Okuma-Yazmaya hazırlık sayfası ile öğretmen, önceden öğrenilmiş veya yeni bilmecelerle ilgili sorular içeren okuma-yazma sayfaları hazırlayıp, bilmeceleri sorar ve çocuklardan soruları cevaplarını okuma sayfasında görselden bulup işaretlemelerini isteyebilir. Başka bir okuma yazma sayfasında ise bilmece sorusu ve cevabını eşleştirilebilir. Okuma, yazılı sembollerin anlamının kavranması ve bu sembollerin zihinsel olarak bütünleştirilmesi sürecidir (Uludağ & Tuğba, 2020: 23-46).

Kukla yoluyla öğretmen, kukla kullanarak çocuklara bilmece sorabilir. Çocuklara da kukla verilerek bilmece cevapları kuklalar kullanılarak çocuklardan bilmece cevaplarını alınabilir. Kuklalarla etkinlik çocukları karşılıklı iletişime teşvik eder. Özellikle çocuklar görsel algılama diğer duyuvar içinde en etkili algılama olduğu bilinmektedir (Tulukçu, 2004: 36).

Ses Kayıt Cihazı, Özellikle görme engeli olan kaynaştırma eğitimi alan çocuklarda dinleme becerisi ve dikkat geliştirmede etkili bir yöntem olarak ses kayıt cihazları kullanılabilir. Bilmecenin cevabı, ses kaydıyla çocuklara dinletilir. Örneğin, "Sütü var içilmez, eti var yenilmez" bilmecesinin cevabı olan "Eşek" karışık hayvan sesleriyle dinletilerek çocuklardan cevap bulmaları istenir. Etkileşimli tahtalar, birçok duyuya hitap ederek çocukların öğrenmelerini destekleyen etkili bir yöntemdir. Çocuklar, bilmeceleri dinleyerek veya okuyarak cevaplarını etkileşimli tahta üzerinde görsellerle işaretleyebilirler. Örneğin, bir bilmecenin dinletildiği veya okunduğu etkileşimli tahta üzerinde çocuklar, doğru cevabı görsel olarak bulabilir. Sanal gerçeklik, bilgisayarlar tarafından oluşturulan dinamik bir ortam aracılığıyla katılımcılara gerçeklik duygusu veren ve interaktif iletişim olanağı sağlayan bir simülasyon modelidir (Bayraktar & Kaleli, 2007: 2). Dijital materyaller, çocuklara öğrenme süreçlerini daha etkili ve ilgi çekici hale getirme imkânı sunar. Öğretmenler, çeşitli dijital araçları kullanarak bilmecelerle ilgili etkileşimli ve eğlenceli öğrenme deneyimleri oluşturabilirler.

Sınıf İçi ve Açık Hava Oyunları, Dijital Oyunlar ve Zekâ Oyunlarında, Oyun kuralları anlatılırken bilinmeyen kelimelerin bilmeceler aracılığıyla öğretilmesi, çocukların oyunlara daha etkin bir şekilde katılmasına yardımcı olur. Örneğin, satranç öğretiminde (şah, vezir, kale vb.) bilmeceler kullanılabilir. Açık hava oyunlarında ebe seçimi gibi durumlarda bilmece sorusuna doğru cevap veren çocuğun belirli bir rolü üstlenmesi, oyunun daha interaktif ve eğlenceli olmasını sağlayabilir. Aile Katılımı Etkinliklerinde: Ailenin eğitime dâhil edilmesi çocuğun

tüm gelişim alanlarını özelliklede sosyal gelişim alanını önemli ölçüde destekler. Aile katılımı gününde veli sınıfa gelip bilmece kutusu, bilmece kitabı veya bilmecelerle ilgili soru cevap yaptırabilir.

TARTIŞMA

Yapılan bu araştırmada, Türkçe dil etkinlikleri kapsamında bilmecelerin okul öncesi eğitimde önemi, nasıl uygulanacağı ve okul öncesi çocuklarında hangi etkinlikler yoluyla verilebileceği üzerinde literatür taranarak derleme çalışması yapılmıştır. Bu kapsamda Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı (2013), bilmece üzerine yazılan kitaplar, çocuk bilmece kitapları, yüksek lisans tezleri ve makaleler incelenmiştir. Bu araştırma sonuçlarına göre yeni güncellenen 2024 okul öncesi eğitim programı da inceleyerek Türkçe etkinliklerine önemli oranda yer verildiğini bu kapsamda sınıf ortamlarında çocuk kitaplarının bulunmasının ve bu kitaplar çocuk edebiyatının resimli öykü kitabı, bilmece, tekerleme, parmak oyunu ve şiir gibi farklı türlerini içermesi gerektiğini belirtir.

Türkiye'de, çocuklara yönelik dil etkinliklerinin etkilerini gözlemlenmeye yönelik yapılan çalışma ve araştırmalar, çocukların gelişim alanları üzerindeki olumlu etkilerini olduğunu göstermektedir. Araştırmaların sonuçlarına göre, farklı materyallerle dil etkinlikleri çocukların özellikle dil, bilişsel ve sosyal gelişimlerini desteklediği görülmüştür. Öncelikle, Şimşek, vd. (2004) ve Çakmak & Yılmaz (2009) gibi araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen çalışmalar, bu Türkçe etkinliklerinin çocukların dil becerileri, bilişsel yetenekleri ve sosyal becerileri üzerinde olumlu etkiler sağladığını göstermektedir. Öğretmenler, dil etkinlikleri sırasında genellikle kitaplar, bilmece kutuları, okuma-yazma sayfaları, kuklalar, etkileşimli tahta gibi araçları kullanmaktadırlar.

Türkçe etkinliklerini uygulayabilmek için çocukların yaş ve gelişim düzeyleri dikkate alınarak çocuklar kitap merkezlerine yönlendirilip, çocukların kitaplarla tanışıp aralarında bağ oluşmasına fırsat verilmesi çocuğun ileriki dönemlerde Türkçe etkinliklerine ilgisi için önem arz eder. Türkçe etkinlikleri diğer etkinliklerle desteklenip ve bütünleştirilmiş etkinliklerle de uygulanabilir. (MEB, 2024: 95). Çocuklarla birlikte öykü okuma, dinleme ve söz alma gibi etkinlikler, Türkçe programları içinde son derece kritik bir yer tutar. Bu tür aktiviteler, elverişli ve nitelikli görsellerden veya çocuk kitaplarından faydalanarak öykü oluşturma etkinlikleriyle birleştirilebilir. Çeşitli sözcük türlerini ve ekleri doğru bir şekilde kullanma becerisini geliştirmek için öykü, cümle veya şiir tamamlama gibi aktiviteler de gerçekleştirilebilir. Türkçe etkinliklerini destekleyen drama ve erken

Bilmecelerin Okul Öncesi Eğitim Kademesinde Kullanım Alanlarının İncelenmesi

okuryazarlık gibi uygulamalar da okul öncesi programın temel bir parçasını oluşturur. Parmak oyunları, bilmece çözme, tekerlemeler ve şiirlerin okunması ise çocukların dil yeteneklerini ve yaratıcılıklarını ilerletmede önemli bir rol oynadığını gösteriyor (MEB, 2024). Bu nedenle özellikle hikâye öncesi etkinliklerde çocukların konuyla ilgili grup sohbetinde merak uyandırmak ve dikkat toplamak için dil etkinlikleri içinde bilmece, tekerleme, parmak oyunlarına planlarda yer verildiği görülmüştür (Ünüvar, 2006).

Bilmece ile ilgili yapılan “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Türkçe Dil Etkinliklerini Gerçekleştirmelerine Yönelik Görüşleri” çalışmasında, Türkçe Dil Etkinliklerine öğretmenlerin %67 haftada her gün, %33 ise haftada 3 gün olarak yer verdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Yine bu çalışmada bilmecelere Türkçe dil etkinliklerinde de diğer Türkçe dil etkinliklerine göre daha az yer verildiği görülmüştür (Köksal vd., 2015: 2189). İncelenen okul öncesi eğitim planlarında Türkçe Dil Etkinliklerine hemen hemen her gün yer verildiği en az 30 dakikalık zaman ayırdıkları görülmektedir. Önceki yıllarda uygulanan günlük akış planlarının değerlendirme bölümlerine bakıldığında, dil gelişimini desteklemede ve kendilerini ifade etmede bilmece sorma etkinliğine çocukların katılımının istekli ve etkin bir şekilde katkılarını değerlendirmeye yazdıkları görülmüştür. Yine günlük akış değerlendirmelerinde öğrencilerin doğaçlama sohbet etmekten keyif aldıkları, öğrenilen her konuyla ilgili bilmece sorma etkinliği çocuklarda kalıcı öğrenmeyi desteklediği sonuçlarına da ulaşılmıştır.

Okul içi etkinlikler dışında da Eğitim Teknolojileri Ağı Öğretmen ve öğrencilerin etkili bir öğrenme süreci geçirmelerini sağlamak için tasarlanmış dijital bir platformdur. Bu dijital platform, öğrencilerin sınıf içinde ve dışında kullanabilecekleri zengin ders içeriklerini içerir. Eğitim Bilişim Ağı 2023 yılında tekrar güncellenerek daha zengin içeriklerle öğretmen ve öğrencilere rehberlik etmektedir (MEB, 2023). Konu tekrarları, pratik etkinlikler, çalışma sayfaları ve eğlenceli oyunlar gibi çeşitli öğrenme araçlarıyla her kademedeki öğrencilere destek sağlar. Okul öncesindeki EBA uygulamaları 2020 yılına kadar öğretmenlerin EBA'ya ödev şeklinde verilen etkinlikleri, öğrencilerin velileriyle yapmaları şeklinde uygulandığı bilinmektedir. Fakat Covid-19 salgınıyla okul öncesinde de EBA aracılığı ile okul öncesi çocukları uzaktan eğitim deneyimi yaşamışlardır. Daha sonra EBA TV aracılığı ile uzman eğitimciler tarafından hazırlanan “TRT EBA Anaokulu” nda “ Dünya ’nın en büyük duvarsız anaokulu” sloganı ile okul öncesi dönemi çocuklarına yaş ve gelişim süreçlerine uygun eğitimler verilmektedir. EBA televizyonundaki eğitimler Millî Eğitim Bakanlığı okul öncesi programı dikkate alınarak yapılmaktadır (Hürriyet, 2020). EBA ’nın okul öncesi içeriğinde Türkçe dil etkinliklerine yer verilmiştir. EBA (2024) Uzaktan eğitim sürecinde ve TRT EBA Anaokulunda Türkçe etkinlikleri kapsamında bilmecelere de yer verildiği

görülebiliyor (Alptekin, 2022: 1-14). Eğitim Bilişim Ağı'nın içeriğindeki bilmeceler çocukların yaş ve gelişimlerine uygun olarak animasyonlarla daha dikkat çekici hale getirilip çocukların erişimine sunulmuştur. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı okul öncesi çocukların seviyelerine uygun bilmece kitapları yayımlamıştır. (Bilmeceler, 2022). Okula yeni başlayan çocuklarda öğretmenler Türkçe dil etkinliklerinde farklı sorunlarla karşılaşabilir. Bunlar çocukta dikkat süresinde eksiklik, sözcük dağarcığının azlığı, konuşma bozuklukları gibi sorunlardır. (Köksal vd., 2015: 2190). Bunlara ek olarak, sınıf içindeki öğrenci sayısının çok fazla olması, fiziksel mekanın yetersizliği, eksik araç-gereçler, öğrencilerin Türkçe etkinliklerine yeterince motive olmaması ve sınıfta farklı yaş gruplarından öğrencilerin bulunması özellikle dikkat çekmektedir (Karaçay, 2004). Bu sorunlar yıl boyu planlı ve öğretmenin özverisi sayesinde yapılacak olan dil etkinlikleri ile en aza indirgenebilecektir.

Yılmaz'ın (2005) gözlemine göre, bilmeceler sadece çocukların bilgi edinme süreçlerini zenginleştirmekle kalmaz; aynı zamanda, bilmecenin içerdiği ipuçlarını izleyerek sonuca ulaşma becerilerini geliştirir. Bu bulgu, eğitimde bilmecelerin kullanımının öğrencilerin kavrama ve problem çözme yeteneklerini güçlendirebileceğini vurgular. Böylece bilmece çözmek, çocukların zihinsel esnekliğini ve problem çözme yeteneklerini artırır, onları eleştirel düşünmeye teşvik eder ve öğrenmeye olan ilgilerini canlandırır (Yılmaz, 2005: 65). Yapılan literatür taramasında bilmecelerin değerler eğitimi ve önemli gün ve hafta öğretimi gibi alanlarda farklı kavramların öğrenilmesinde önemli bir araç olduğu göstermektedir. Karatay'ın (2011) belirttiği üzere, çocuklarda karakter eğitimi, değerlerin önemine odaklanarak gerçekleştirilmektedir. Bu süreçte, çocuklara çeşitli kitaplar, hikayeler, oyunlar aracılığıyla bu değerlerin kazandırılması hedeflenmektedir. Bu materyaller, çocukların duygusal zekalarını ve ahlaki gelişimlerini destekleyerek onların karakter oluşumuna olumlu katkı sağlamaktadır. Bu şekilde, çocuklar hem değerli birer birey olarak yetişirken hem de topluma olumlu katkıda bulunabilecekleri niteliklere sahip olurlar. Toplumunun geleceği olan çocuklarımızı Anadolu masalları ve Dede Korkut hikâyeleriyle buluşturmak amacıyla Öğretmen Yetiştirme (İHA, 2021). Bu proje kapsamında Türkiye'nin her yerinde Anadolu masal evleri açılmış ve özellikle küçük yaş grupları için eğitim-öğretimde yeni bir soluk olmuştur. Bu masal evlerinde masal anlatma, tekerleme söyleme, bilmece sorma ve geleneksel oyunlar oynama konusunda öğretmen ve öğrenciler arasında ciddi ilerlemeler kaydedildiği görülmüştür. Anadolu masallarındaki karakter güçlerinin incelenmesi, eğitim alanındaki uygulayıcılara, okul öncesi dönemden başlayarak çocukların karakter güçlerini geliştirmelerine yardımcı olabilecek uygun içeriklerin belirlenmesinde rehberlik edebilir. Masalların içerdiği karakter örnekleri, çocukların empati, dayanıklılık, cesaret gibi

değerli nitelikleri tanınmasına ve benimsemesine yardımcı olabilir. Bu bağlamda, Anadolu masallarının incelenmesi, eğitimcilere çocukların karakter gelişimini desteklemek için zengin bir kaynak sunabilir (Çetiner & Murat, 2024). Bilmecelerin okul öncesinde kullanılması çocukların zihinsel, dil ve sosyal becerilerini geliştirebilecek bir Türkçe dil etkinliğidir. Yukarıdaki araştırma sonuçları ve tartışmalar dikkate alındığında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Çocukların dikkatini çekecek, heyecanlandırarak ve merak uyandıracak, renkli ve ilginç resimlerle, değişik materyallerle yapılmış bilmece kitapları yayımlanabilir. Dijital öğrenme araçlarını bilmecelerin öğretiminde kullanarak öğrencilerin ilgisini ve katılımını artırılıp, interaktif bilmeceler sunan uygulamalar veya çevrimiçi platformlar kullanılabilir. Öğretmenler Türkçe dili etkinliklerini daha etkin kullanmak için farklı kurslara katılarak kendilerini geliştirebilir. Bu önerilerle birlikte, Türkçe dil etkinlikleri ile çocukların öğrenme ve gelişme süreçleri üst düzeyde desteklenebilir.

KAYNAKÇA

- Abrahams, D.R., & Dundes A. (2007). Bilmeceler (Çev E. Metin) *Millî Folklor*, 19(3), 118-126.
- Akın, S. (2006). Basketboldaki Top Hâkimiyeti Çalışmalarının Öğretilebilir Zihinsel Engelli Çocukların El Beceri Gelişimine Etkisi, (Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Alptekin, Z.D. (2022). Eğitim bilişim ağında (EBA) yer alan bilmecelerin eğitimsel açıdan değerlendirilmesi. *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, 8(15),1-14.
- Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş., & Çimen, S. (2000). Çocuk gelişimi 1, İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Argunşah, M., & Güner, G. (2015). *Codex Cumanis*. Kesit yayınları.
- Azar, B. (2013). Dünü-bugünü yarınıyla bilmeceler-Elazığ örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 51-57.
- Balat Uyanık, G. (2003). Altı yaş grubu korunmaya muhtaç ve ailesinin yanında kalan çocukların okula hazır bulunuşluk ile ilgili temel kavram bilgilerinin karşılaştırılması. Hacettepe Üniversitesi.
- Balat Uyanık, G. (2013). Okul Öncesi Dönemde Fen Eğitimi, Pegem Yayıncılık.
- Başgöz, İ. (1993). *Türk bilmeceleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Bayraktar, E., & Kaleli, F. (2007). Sanal gerçeklik ve uygulama alanları akademik bilişim 07/IX. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri Kütahya, 253-259.
- Bilmeceler (2022). Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Can Yaşar, M. (2023). Çocukla İletişimin Temel Unsurları. M. Sağlam, Çocuklarla iletişim. Ankara: Hedef CS Yayın.
- Coşkun, A. (2010). Küçük Yaşta Yoğun Spor Yapan Çocuklarda, Bilişsel Yapının ve Motor Gelişimin İnsan Çizim ve Motor Gelişim Testleriyle Araştırılması (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Çakmak, T., & Yılmaz, B. (2009). Okul öncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığına hazırlık durumları üzerine bir araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 3(2), 489-509.
- Çapri, B., & Çelikkaleli, Ö. (2005). İlköğretim 1. kademedeki (7-11 yaş grubu) çocukların korunum gelişim düzeylerinin cinsiyet ve sınıf değişkeni açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 48-65.
- Çetin, M., & Çetin, G. (2021). 21.yüzyıl becerileri açısından meb okul öncesi eğitim programına eleştirel bir bakış. 35, 235-255
- Çetiner A, T., & Murat, M. (2024). Okul öncesi ve ilkokul öğrencilerine yönelik derlenen Anadolu Masalları'nda karakter güçlerinin incelenmesi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 14, 1208-1228.
- Demirel, N. (2008). Zihinsel engelli çocuklarda denge eğitimi çalışmalarının bazı özbakım becerileri üzerine etkisinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dönmez, N. B., & Arı, M. (1987). 12-30 Aylık Türk çocuklarında dilin kazanılması. *Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*, 2, 36-58.
- EBA (2024). <https://www.eba.gov.tr/arama?q=anaokulu>
- Elçin, Ş. (1983). Türk bilmeceleri. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- ER, H. N. (2008). Zaman kavramıyla zenginleştirilmiş Türkçe dil etkinliklerinin 5-6 yaş çocuklarında zaman kavramı gelişimine etkisinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Guillaume, M. (1999). Socioeconomic and psychosocial conditions of parents and cardiovascular risk factors in their children. Luxemburg: Acta Paediatrica.
- Güneyli, A., & Alışkan, E. E. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin türkçe dil etkinliklerine ilişkin görüşleri: Lefkoşa örneği. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(3), 348-371. <https://doi.org/10.16916/aded.18285>
- Hürriyet (2020). <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/trt-eba-anaokulu-basladi-41697396>
- İlgaz, İ., & Abay, C. (2020). Türkiye'de yeni medya ortamı ve dijital oyun olgusu. *Yeni Medya Elektronik Dergi*, 4(1), 1-9.
- İçel, H. (2005). Batı Türklerinin dörtlüklerden kurulu bilmeceleri üzerinde bir araştırma (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- İçel, H. (2010). Türk bilmecelerinin şiirsel yapısı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İHA (2021). <https://www.iha.com.tr/haber-milli-egitim-bakanligindan-yeni-proje-anaadolu-masallari-897552>
- İnan, Z. H. (2011). Okul Öncesi Eğitimde Özel Öğretim Yöntemleri (A. Sinanoğlu, Ed.; Ayrıntı Matbaası). Pegem Akademi.
- Karacan, E. (2000). Bebeklerde ve çocuklarda dil gelişimi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 3(4), 263-268.
- Karaçay, Ö. E. (2004). Eğitim ve öğretim (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Karakuş, İ. (1997). Çocukta dil gelişimi. *Türk Dili*, 544, 372-379.
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(1), 1439-1454.

Bilmecelerin Okul Öncesi Eğitim Kademesinde Kullanım Alanlarının İncelenmesi

- Kaşgarlı, M. (1998). Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi Cilt: I-II- III- IV (Çev. Besim Atalay), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kılıçarslan, R. (2015). Çocuk Edebiyatında Bilmecenin Yeri ve Bir Bilmecce, *International Journal of Language Academy*, 3(4), 129-140
- Komasyon (1991-1992). Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü (I-II), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Konya, S. (2007). Kubaşık öğrenme etkinliklerinin beş yaş grubu öğrencilerinin özbakım becerilerini gelişimine etkisi (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Köksal, O., Tükel A., & Duman, A. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin Türkçe dil etkinliklerini gerçekleştirmelerine yönelik görüşleri. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 2180-2194.
- Köse T. B, & Bartan M. (2021). Okul öncesi dönem çocuklarında dijital öykü anlatımının dinleme becerilerine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 54(2),523-527.
- Lynch, S. A., & Simpson, C. G. (2010). Social skills: Laying the foundation for success. *Dimensions of Early Childhood*, 38(2), 3-12.
- MEB (2015). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi 0-72 Ay Motor Gelişim. Ankara.
- MEB (2006). İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. Sınıflar) öğretim programı. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2009). İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (1-5. Sınıflar). Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2013). Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitim Programı
- MEB (2014). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi: Özel Eğitimde Türkçe Dil Etkinlikleri. Ankara.
- MEB (2016). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. Türkçe Dil Etkinlikleri. Ankara
- MEB (2024). Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitim Programı
- MEB (2023). <https://www.meb.gov.tr/eba-yenilenen-arayuzuyle-zenginleserek-gucleniyor/haber/31235/tr>
- Mengütay, S. (2005). Çocuklarda hareket gelişimi ve spor. İstanbul: Morpa Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Müdürlüğü Okul öncesi Eğitim Programı (2024). Milli Eğitim Bakanlığı.
- Oktay, A. (2002). Yaşamın Sihirli Yılları Okul Öncesi Dönem. İstanbul: Epsilon Yayınevi, 177.
- Okyay, Ö., & Ogelman, G. H. (Ed.) (2021). Sosyal ve Duygusal Gelişim: Kuramsal bakış açısıyla sosyal gelişim. (s:174). Ankara: Eğiten Kitap.
- Öncül, V. (2022). Çocuk dil ediniminde söz dizimi gelişimi. *Rumeli'de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* (Ö11), 1-14. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1146478>.
- Önür, A. (2012). Türkçe öğretiminde bilmecenin yeri ve önemi. *Gazi Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi*, 2(2), 43-53
- Özkan, U. B. (2021). Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi (4. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, A. (1985). Türk Anonim Edebiyatı. İstanbul: Bayrak Yayıncılık.
- Öztürk, A. (2005). Okul öncesi eğitim kurumlarında ana dili etkinlikleri (1. baskı). Nobel Yayın Dağıtım.

- Sakaoğlu, S. (1995). Azerbaycan ve Anadolu Sahası Bilmecelerinde Görülen Yapı Ortaklıkları Üzerine, İpek Yolu Uluslararası Halk Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri 1-7 Temmuz 1993, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 491-499.
- Sığırtmaç A., & Özbek, S. (2011). E-Journal of New World Sciences Academy. 6(1), 1040-1056.
- Sinanoğlu, F., & Özbey, S. (2015). Okul Öncesi Eğitim Planları: Aylık ve Etkinlik Plan Örnekleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Sincar, M., & Uygungoz, M. (2023). Okul öncesi dönemde kullanılan erken okuryazarlık materyalleri. *International Journal of Arts and Social Studies*, 6(10), 43-60.
- Şimşek-Bekir, H., & Temel, F. (2004). Almanya’da okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5- 6 yaş grubu Türk çocuklarına uygulanan dil eğitim programının dil gelişim düzeyine etkisi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 14-27.
- Tarkoçin, S., & Kadan, G.B.B. (2017). Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarda bulunan kitap merkezleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi* 4(12), 143-155.
- Taner, M., & Başal, H. (2005). Farklı sosyoekonomik düzeylerde okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin dil gelişimlerinin göre karşılaştırılması. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(18), 395-420.
- TDK (2014). <http://www.tdk.gov.tr> Erişim Tarihi: 02.11.2023.
- Temizyürek, F. (2007). Çocukta dil gelişim süreci. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)* (7), 169-176.
- Tulukçu, Ç. (2004)3-5 Yaş Arası Çocuk Eğitimine Göre Yeni Kukla Öneriler, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi yüksek lisans tezi.
- Türkyılmaz, D. (2007). Türk Dünyasında Bilmeceler, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Basılmamış doktora tezi).
- Türkyılmaz, D. (2009). Masal bilmeceler bağlamında Türk masallarında bilmeceler unsurları. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (10), 155-164.
- Ulusoy, N. (1997). Kız Meslek Liseleri uygulama anaokullarına devam eden 3-6 yaş grubundaki çocukların bilişsel becerilerinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Usta, E. (2024). Erken çocukluk dönemi sosyal gelişim ve iletişim becerilerinin anneye ait değişkenlerle incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Uludağ, G. T. (2020). Erken okuryazarlık eğitimi. Ankara Nobel Yayıncılık 1,25-46.
- Ulutaş, A. (2011). Okul öncesi dönemde drama ve oyunun önemi okul öncesi dönemde drama ve oyunun önemi. *Adıyaman Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6,233-342.
- Ünüvar, G. (2006). Eğitim ve öğretim. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Vygotsky, L. S. (1965). Thought and language. United States of America: The Massachusetts Institute of Technology.
- Yangil, M. K., & Kerimoğlu, C. (2014). Bilmecelerin eğitimdeki yeri ve önemi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 341-354.
- Yavuzer, H. (2004). Çocuğunuzun ilk altı yılı. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Bilmecelerin Okul Öncesi Eğitim Kademesinde Kullanım Alanlarının İncelenmesi

Yavuzer, H. (2010). Ana-baba okulu. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2015). Çocuk psikolojisi (38. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yılmaz, S. (2005). Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarına zaman kavramı öğretilmesi (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı, Konya.

Yörükoğlu, A. (2002). Çocuk ruh sağlığı. İstanbul: Özgür Yayınları.

Etik Beyan

“Bilmecelerin Okul Öncesi Eğitim Kademesinde Kullanım Alanlarının İncelenmesi” başlıklı makalenin yazım sürecinde bilimsel kuramlara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuştur. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Çatışma Beyanı

Herhangi bir çatışma durumu söz konusu değildir.

EXTENDED SUMMARY

This study was conducted for the use of riddles, which are important examples of Turkish oral culture, in preschool. The formation and historical development of riddles were investigated. The importance and usage areas of riddles in education were examined. Riddles represent an important tradition that witnesses the development of language and thought structure. This study focuses on the diversity and importance of riddles as anonymous folk literature. Studies on riddles in Turkic-speaking peoples and Turkey are analyzed, and authors and researchers emphasize the origins, diversity, and cultural significance of riddles. The use of riddles in language teaching and children's literature is also included. The text explains how riddles have evolved, how they have been passed down as a cultural heritage, and how they still exist today.

The literature review suggests that riddles are an important tool for learning different concepts in areas such as values education and teaching important days and weeks. According to Yılmaz's (2005) observation, riddles not only enrich children's knowledge acquisition processes but also improve their ability to reach conclusions by following the clues contained in the riddle. This can be said to emphasize that the use of riddles in education can strengthen students' comprehension and problem-solving skills.

Pre-school education covers children between 36-72 months. Its aims include supporting children's development and preparing them for primary school. The updated 2024 program adopts a child-centered and progressive approach. Active participation of children in the learning process and

different teaching methods are important. The program focuses on the development of skills such as problem-solving and creative thinking. In addition, the guidance role of the teacher is emphasized and a democratic environment is encouraged. This program aims to provide an education appropriate to the needs of the future.

In this study, the document analysis method, one of the qualitative research methods, was used. In this framework, written materials of the purpose of the research in this context, the Ministry of National Education Preschool Education Program (2013 and 2024), books on riddles, children's riddle books, master's theses, and articles were examined.

According to the results of the research, the newly updated 2024 preschool education program was also examined and it was stated that Turkish language activities were included to a significant extent, in this context, children's books should be available in the classroom environment and these books should include different types of children's literature such as illustrated storybooks, riddles, rhymes, fingerplays, and poems. In order to implement Turkish activities, children should be directed to book centers by taking into account the age and developmental levels of children, and giving children the opportunity to meet books and create a bond between them is important for the child's interest in Turkish activities in the future.

In the preschool education plans examined, it is seen that Turkish Language Activities are included at least three days a week and at least half an hour. Looking at their daily evaluations, it was concluded that riddles were also effective in Turkish language activities, as it was written that they actively participated in the activity of asking riddles to support language development and expressing themselves. It was concluded that students enjoyed improvisational conversations. In general, it was concluded that the activity of asking riddles about every subject learned in a conversational atmosphere with students supports permanent learning in children.

Considering the above research results and discussions, the following recommendations have been developed:

Riddles made with colorful and interesting pictures and different materials that will attract children's attention, excite and arouse curiosity can be preferred. Determining objective and measurable criteria to evaluate how well students solve riddles and how well they solve them, and using appropriate measurement tools to evaluate students' problem-solving skills, logical thinking skills, and cooperation skills can help to fill a healthy portfolio at the end of the year. Digital learning tools can be used to increase student interest and engagement by using digital learning tools to

Bilmecelerin Okul Öncesi Eğitim Kademesinde Kullanım Alanlarının İncelenmesi

teach riddles, such as apps or online platforms that offer interactive riddles. Students can be encouraged to solve riddles in groups. Teachers can improve themselves by attending different courses to use Turkish language activities more effectively. Riddles can contribute to the learning process of preschool children pleasantly and effectively. With these suggestions, children's learning and development processes can be supported at a high level with Turkish language activities.